

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nucleus Juris Canonici

Thenhaven, Bernhard

Coloniæ Agrippinæ, 1739

XVII [i. e. XXVII]. De Sententia & Re judicata. D. 26. S. 5. C. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63382)

memorialis semper generat præsumptionem iusti tituli, si capacitas sit in præferente, & res sit præscriptibilis. Verùm, ut notat *Pirrh. h.t. n. 88.* si Parochus A. & B. litigent super Decimis in neutrius Parochia sitis, sufficit probare quadragenariam (quæ generat titulum præsumptum) possessionem sine probatione tituli etiam colorati.

TITULUS XXVII.

De Sententia & Re iudicata.

I. Expedito processu iudiciario, seu postquam partes hinc inde per probationes, exceptiones, replicationes &c. allegarunt merita causæ, sequitur *Conclusio in causa*, quæ est ultimus actus præcedens sententiam definitivam, per quam iudicium terminatur. Hæc conclusio nil aliud est, quàm submissio controversiæ ad decisionem, seu ulteriorum probationum & allegationum renuntiatio à partibus facta, vel purè, vel conditionatè, v.g. si is, qui prior concludit, adjiciat hanc protestationem, quòd non aliter concludere intendat, quàm si adversarius etiam concluderit, & nihil novi produxerit, aut nisi novæ probationes vel nova instrumenta ante sententiam reperta fuerint.

2. SENTENTIA à *sentiendo* dicta, est pronuntiatio Judicis super re à litigantibus proposita, per quam declarat, quid ipse in causa dubia & inter partes controversa sentiat; estque triplex, Definitiva, Interlocutoria, & Habens vim Definitivæ. *Definitiva* est, quæ imponit finem toti causæ in judicium deductæ per absolutionem vel condemnationem Rei, finitque officium mercenarium Judicis, sive bene, sive male judicaverit, quia jam functus est suo officio. Ad hanc reducitur Sententia *quasi Definitiva*, v. g. lata super possessorio; cum enim post illam possit intentari petitorium, non dicitur simpliciter seu ex toto Definitiva. *Interlocutoria* est, quæ inter principium & finem causæ quasi interloquendo fertur à Judice super incidentibus (ut si lite motâ incidat v. g. pactum ante litem motam factum de non petendo &c.) vel emergentibus post litem cœptam, v. g. super Dilationibus, Receptione testium, productione Instrumentorum &c. Si verò feratur Sententia aliqua ante litem contestatam, v. g. super receptione testium, missione in possessionem bonorum ob contumaciam Rei, &c. dicitur *quasi interlocutoria*. *Habens vim Definitivæ* est, quæ non imponit finem causæ, sed illam rejicit; ut cum Judex pronun-

riat.

tiat, se non esse Judicem competentem in causa.

3. RES JUDICATA est ipsa causa controversa, quæ finem controversiæ pronuntiatione Judicis accepit; estque effectus sententiæ, quæ tunc dicitur transire in rem judicatam, vel *revocabiliter*, si adhuc ab ea appellari potest; vel *irrevocabiliter*, si ab ea ante lapsum decendii non sit appellatum, ut statuitur *C. 15. h. t.* „Cum post
 „decem dierum spatium Sententia in au-
 „toritatem rei transeat judicatæ, qui ad
 „provocationis subsidium infra id tem-
 „poris non recurrit, appellandi sibi adi-
 „tum denegavit, cum per hoc videatur
 „per interpretationem juris paruisse lata
 „sententiæ; sed nec executionem ipsius
 „sententiæ ideo convenit retardari; & li-
 „cèt ad hoc agendum quadrimestre tem-
 „pus regulariter sit statutum, quia id
 „arctari potest nonnunquam à sedente in
 „medio, i. e. Judice, & etiam prorogari;
 „hinc qui ab initio sponte suscepit termi-
 „num breviorum, imputare sibi potest
 „& debet, cum ex hoc videatur amplioris
 „beneficium contempnisse; unde talis non
 „audietur appellans, nisi fortè adversus
 „eum modus executionis Canonicus ex-
 „cedatur.

4. Porro Sententia, quæ transiit simpli-
 citer

ceter in judicatum, habet pro se præsum-
 ptionem juris & de jure, ita, ut licet ex
 post ex actis ob exhibita instrumenta; vel
 ob instrumenta de novo reperta appareat,
 quod fuerit à parte rei injusta contra jus
 litigatoris, pro foro externo stetur senten-
 tiæ, nec per remedium ordinarium regu-
 lariter retractari amplius potest, quia fecit
 jus inter partes litigantes. Dixi i.^{mo} contra
 jus litigatoris; nam c. i. h. t. ait Pontifex:
 „Sententia contra Leges Canonésve pro-
 lata, licet non sit per appellationem
 suspensa, ipso non potest jure subsistere.
 Unde quamvis sententia post elapsum de-
 cennium nequeat impugnari ex capite
 iniquitatis, potest tamen ex capite Nulli-
 tatis intra xxx. annos, (post quos omnis
 actio emoritur) quia Sententia ipso jure
 nulla non transit in rem judicatam, v. g.
 lata à Judice non competente, ab excom-
 municato, aut omissis solemnitatibus sub-
 stantialibus, &c. item prolata contra aliam
 Sententiam sine mentione illius, quæ jam
 in rem judicatam transiit, vel contra mi-
 norem stantem in judicio sine Curatore,
 Procuratorem sine mandato &c. aut con-
 tinens expressè notorium juris errorem,
 v. g. quòd testamentum à minore 14 annis
 factum, aut electio à suspensis celebrata
 sint valida, eò quòd tunc directè Leges

T

offen-

offendantur, (secus, si juris error in sententia non exprimatur) quia facti solum quæstio Judicis arbitrio relinquitur; quæ autem sunt juris, legis auctoritati reservantur.

5. Dixi 2. *Pro Foro externo*, quia si sententia sit notoriè injusta, pars victrix cuius conscientiam ejus executionem petere non potest, quia præsumptio semper cedit veritati. Dixi 3. *Nec per remedium ordinarium*, quia nonnullis per sententiam læsis subvenitur per Remedium extraordinarium Restitutionis in integrum, juxta dicta *L. 1. T. 41.* Imò juxta *Pirrh. h. t. n. 42.* etiam privatus ex clausula generali restituendus est propter instrumenta de novo exhibita, si probaverit, se antea exhibere non potuisse, aut dolo Adversarii vel Tertii factum esse, quominus ante latam Sententiam producerentur. 6. Dixi 4. *Regulariter*, quia sententia, cujus observantia nutrit peccatum, nunquam transit in judicatum, v. g. lata pro vel contra valorem matrimonii contracti, quæ compertâ veritate semper retractari debet, ut decernitur *C. 7. h. t.* Idem est de Sententia lata pro valore sponsalium, si postea constat reipsâ subesse impedimentum dirimens. Item si pars victrix fateatur sententiam pro se latam esse injustam, aut notorium

lit, esse latam ex falsis Documentis, retractari debet, quamvis dicat Pontifex C. 20. h. t. „ Quòd sub prætextu novorum Instrumentorum lites non debeant instaurari, v. g. si debitor jussus solvere creditori, ob apocham seu quietantiam solutionis factæ ex post repertam sententia rescindi non debet; posset tamen debitor ad repetendam rem solutam instituere novam litem, non per viam appellationis, sed per viam Querelæ.

7. Dixi 5. *Fecit jus inter partes*, non inter alios interesse habentes; nam C. 25. h. t. dicitur: „ Regulariter aliis non nocet res inter alios judicata. Subjungitur tamen duplex limitatio: Ei tamen, qui, cum sibi primum de ea re actio vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere; ac illi etiam, qui passus est eum, à quo causam habuit, experiri, est præjudicium generatum. Unde sicut sententia lata super nullitate Testamenti contra hæredem scriptum, qui est persona principalis, præjudicat Legatario & cæteris, quorum causa à testamento pendet, ita eadem lata contra Legatarium sciente Hærede nocet Hæredi, si neuter legitime appellet; item lata contra Patronum nocet Præsentato; contra rei furtivæ venditorem præjudicat emptori &c. si transit

292 LIBER II. TITULUS XXVII.
in iudicatum. Hoc Tit. præter jam dicta
decernuntur sequentia:

8. I. *In Decret. c. 9.* „Cum aliqua causa
„ appell. rem. committitur, & sententia fer-
„ tur iniqua, eam evacuari oportet; nempe
„ per Superiorem, qui adiri potest, per mo-
„ dum querelæ vel appellationis, quæ tunc
„ operatur effectum devolutivum, licet non
„ suspensivum, ait *Gonz. C. 16.* „Cum in ple-
„ risque locis id moris existat, quod causæ,
„ quæ Judicem moverunt, non exprimantur
„ in Sententia proferenda, si constiterit
„ Sententiam à Judice competente fuisse
„ prolatam, propter auctoritatem judicia-
„ riam præsumi debet, omnia legitime
„ processisse. Et *C. 26.* Duobus Judicibus
„ diversas Sententias proferentibus, si ex
„ jurisdictione ordinaria processerunt, te-
„ net pro Reo, non pro Actore sententia,
„ nisi in causa favorabili (putà matrimo-
„ nio, dote seu testamento) pro Actore
„ fuerit promulgata; si verò ex delegata
„ potestate, utraq; pendet Sententia ex
„ arbitrio Delegantis; quòd si ex com-
„ promisso, neutra debet habere vigorem.

9. II. *In 6. c. 1.* „Si quis Judex Eccles.
„ ordinarius aut delegatus contra con-
„ scientiam & justitiam in gravamen alte-
„ rius partis in iudicio quidquam fecerit,
„ per gratiam vel per sordes, (i. e. *prece,*
„ *pre-*

„pretio, timore, vel odio corruptus) ab exe-
 „cutione officii per annum noverit se
 „suspensum, ac si durante suspensione se
 „ingesserit Divinis, irregularitate soli
 „Pontifici reservatâ se involvet. C. 4. Cùm
 „unus Arbitrorum vel Judicum aliis præ-
 „sentibus & mandantibus sententiam ex
 „scripto recitat, perinde est, ac si omnes si-
 „mul recitâssent, modò is, qui recitat, uti-
 „tur verbis numeri pluralis; licet secus in
 „electione servetur, quæ, ut apparet, unica
 „& communis est, ab uno vice omnium
 „per verba singularis numeri pronun-
 „tianda vel promulganda. C. 5. Etsi Sen-
 „tentia definitiva debeat ab ipso Judice ex
 „scripto recitari; Episcopo tamen, propter
 „Dignitatis prærogativam, sententiam fe-
 „rendam ad instar illustrium personarum
 „licebit per alium recitare. Sententia, quæ
 „non scripta editur; nec à Judice litigato-
 „ribus recitatur; vel quæ stando, non se-
 „dendo profertur, nullius est momenti.
 Verùm hæc spectant ad substantiam Ju-
 dicii ordinarii, non summarii.

io. III. In *Clement. c. 1. b. t.* „ Ut ca-
 „lumniis litigantium occurratur, is, qui
 „in beneficiâ vel alia causa tres contra se
 „in petitorio vel possessorio sententias re-
 „portavit, ad agendum de nullitate ipsa-
 „rum vel alicujus ex eis non admittitur,

„donec hujusmodi sententiæ plenariè fuerint executioni mandatæ; quo facto si probet nullitatem, sententia pronuntiabitur nulla, & executio revocabitur. C. 2.

„Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso jure. Ratio, quia Judex extra territorium non potest citare, sed requirere debet Judicem illius territorii, ut faciat illum citari, & ad se remittat. Vid. sup. Tit. 2. n. 3.

TITULUS XXVIII.

De Appellationibus, Recusationibus & Relationibus.

Quia per hæc tria Sententia Judicis suspenditur, ac iniquitas vel imperitia Judicum sæpè corrigitur, de iis sub eadem rubrica hîc agitur.

I. APPELLATIO est ab inferiori Judice ad superiorem ratione gravaminis illati vel inferendi facta provocatio; quæ quoad substantiam est juris naturalis, (cum sit species quædam defensionis & innocentiae præsidium) quoad solemnitatem & modum est juris positivi. Differt à Revisione, quia, cum à sententia supremi Principis vel inferioris privilegiati v.g. Electoris S. R. I. vel Episcopi ex prorogatione

Juris